

Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Test 7

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.**

I.TÉTEL

30 pont

A. Írjátok le a vizsgalapra a helyes válasznak megfelelő betűt, az alábbi esetek mindegyikében. Mindegyik kérdéscsoportnál csak egyetlen helyes válasz létezik.

1. A bizonyítandó tézisre vonatkozó egyik szabály előírja, hogy:

- a. a bizonyítandó tézis igaz kijelentés kell legyen
- b. a bizonyítandó tézis hamis kijelentés kell legyen
- c. a bizonyítandó tézis legalább egy igaz kijelentés
- d. a bizonyítandó tézis legalább egy valószínű kijelentés

2. Egy deduktív következtetés olyan gondolatmenet, amelyben:

- a. a premissák kevésbé általánosak, mint a konklúzió
- b. a konklúzió általánosabb a premissáknál
- c. a konklúzió ugyanolyan általános vagy kevésbé általános, mint a premissák
- d. a konklúzió általánosabb a premissáknál vagy ugyanolyan általános, mint a premissák

3. A *repülőgép* és a *hajó* a *közlekedési eszköz* nemfogalom fajfogalmai. Milyen viszony van e fajfogalmak között:

- a. alá-fölérendeltség
- b. ellentét
- c. kereszteződés
- d. ellentmondás

4. A *Minden szárazföldi emlős gerinces* kijelentés logikai alanya:

- a. minden emlős
- b. minden szárazföldi emlős
- c. szárazföldi emlős
- d. emlős

5. Az osztályozás szerkezetének részei:

- a. az osztályozás elemei, az osztályok, az osztályozási viszony
- b. az osztályozás elemei, az osztályok, az osztályozás szempontja
- c. osztályozott, osztályozó, az osztályozási viszony
- d. az osztályozás elemei, osztályozó, a meghatározási viszony

6. Az intenzió (tartalom) szempontjából a *jegesmedve* fogalma:

- a. abszolút, konkrét
- b. nem üres, pontos
- c. elvont, egyszerű
- d. elosztott, összetett

7. A *Ha egyes madarak repülnek, akkor minden madár repül* következtetés konklúziója:

- a. igaz
- b. helyes
- c. biztos
- d. valószínű

8. A tárgyaknak az az osztálya, amelyre egy teljes indukció vonatkozik:

- a. pontatlan
- b. véges
- c. végtelen
- d. meghatározatlan

9. Az alábbiak közül melyik elrendezés helyes a fogalmak extenzionális (terjedelmi) szempontból vett csökkenő sorrendjét illetően:

- a. gyümölcs, cseresznye, keserű cseresznye
- b. keserű cseresznye, cseresznye, gyümölcs
- c. gyümölcs, keserű cseresznye, cseresznye
- d. keserű cseresznye, gyümölcs, cseresznye

10. Az alábbiak közül melyik formula felel meg a *Minden macska emlős* kategorikus kijelentésnek:

- a. SiP
- b. SeP
- c. SoP
- d. SaP

20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E terminusok úgy, hogy A és B között ellentét viszony van, C nemfogalma A-nak és B-nek, E alárendeltje D-nek és kizárási viszonyban van A-val, B-vel és C-vel, míg D kereszteződési viszonyban van C-vel, és kizárási viszonyban A-val és B-vel.

1. Ábrázoljátok a Venn-diagramok módszerével, egy közös diagramban, az öt terminus közötti logikai viszonyokat. **2 pont**

2. Az A, B, C, D és E terminusok közötti logikai viszonyok alapján állapítsátok meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (jelöljétek **I**-vel az igazat és **H**-val a hamist):

- a. Minden C – A.
- b. Egyetlen B sem D.
- c. Egyetlen C sem D.
- d. Némely A nem B.
- e. Némely A – C.
- f. Minden D – A.
- g. Némely E – A.
- h. Némely B nem E.

8 pont

III. TÉTEL

30 pont

Adottak a következő kijelentések:

- 1. Egyes bírák kedvelik a logikát.
- 2. Egyetlen középiskolát végzett sincs híjával az általános műveltségnek.
- 3. Minden törvénytelen cselekedet erkölcstelen.
- 4. Némely embert nem foglalkoztatják az élet anyagi vonatkozásai.

A. Alkossátok meg, formális és természetes nyelvezetben egyaránt, az 1-es kijelentés fölérendeltjét, a 2-es kijelentés ellentettjét, a 3-as kijelentés alárendeltjét és a 4-es kijelentésnek ellentmondó kijelentést. **8 pont**

B. Alkalmazzatok a megfordítás (konverzió) és átalakítás (obverzió) műveleteit az 1-es és 2-es kijelentésekre, létrehozva ezek helyes megfordítottját és átalakítottját, formális és természetes nyelvezetben egyaránt. **8 pont**

C. Alkossátok meg a 4-es kijelentésnek ellentmondó kijelentés megfordítottjának átalakítottját, illetve az 1-es kijelentés fölérendeltjének megfordítottját, formális és természetes nyelvezetben egyaránt. **6 pont**

D. Két tanuló, X és Y, így vélekedik:

X: Ha egyes tudományos magyarázatok nem könnyen érthetők, akkor egyes tudományos magyarázatok nehezen érthetők.

Y: Ha minden pillangó rovar, akkor minden rovar pillangó.

a. Írjátok le formális nyelvezetben a két tanuló vélekedését; **4 pont**

b. Állapítsátok meg, hogy a formalizált gondolatmenetek logikailag helyesek vagy nem; **2 pont**

c. Magyarázzátok meg, hogy Y tanuló gondolatmenete miért logikailag helyes vagy helytelen. **2 pont**

III. TÉTEL **30 pont**

A. Adottak a következő szillogizmus-módozatok: aae-2, eio-4.

1. Írjátok le mindkettő esetében a nekük megfelelő következtetési sémát, és alkossatok természetes nyelvezetben egy szillogizmust, amely megfelel a kettő közül valamelyiknek.

8 pont

2. Ellenőrizték a Venn-diagramok módszerével mindkét szillogizmus-módozat validitását, feltüntetve, hogy milyen eredményre jutottatok. **6 pont**

B. Alkossatok egy valid szillogizmust, formális és természetes nyelvezetben egyaránt, amelynek alapján igazoljátok a következő kijelentést: „Minden hajós bátor ember.” **6 pont**

C. Legyen a következő szillogizmus: *Egyes emberek nem társaságkedvelők, tekintetbe véve, hogy egyes emberek melankólikusok, és egyetlen melankólikus sem társaságkedvelő.*

Állapítsátok meg, hogy a fenti szillogizmusra vonatkozóan az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (jelöljétek **I**-vel az igazat és **H**-val a hamist):

1. A középső terminus mindkét premisszában elosztott.
2. A felső terminust (terminus maior) a *társaságkedvelő* fogalom képezi.
3. A konklúzió logikai alanya elosztott az alsó tételben (premissa minor)
4. A felső tétel (premissa maior) részleges állító kijelentés.

4 pont

D. Legyen a következő meghatározás:

Az eső egy meteorológiai jelenség.

- a. Jelöljétek meg egy olyan helyességi szabályt, amelyet megsért ez a meghatározás. **2 pont**
- b. Nevezzétek meg a meghatározás egy másik helyességi szabályát, különbözött az előző pontban azonosított szabálytól, és alkossatok egy meghatározást, amelyik megsérti ezt, meghatározandó fogalomként az „*eső*” fogalmát használva. **4 pont**